

збереження і розвитку. Наукове видання. / О.М. Байрак., В.М. Самородов., Т. В.Панасенко — Полтава: Верстка, 2007.—276с.

2. Бібік Н.М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів: Навч. - метод. посібник. / Н. М. Бібік – К.: ІЗМН, 1997. – 124 с.

3. Бондаренко Г. Уроки мислення як засіб формування творчих здібностей молодших школярів / Г. Бондаренко // Поч. школа – 1999. – № 5 – с.51-53

4. Будович М. Д. Позакласна робота з біології. На допомогу керівникам гуртків юних натуралістів / М. Д. Будович та ін. // К.: Рад. шк., 1967. – 104 с.

5. Гетьман В.Ф. Екскурсії по природоведенню во 2 и 3 классах. / В. Ф. Гетьман – К.: Радянська школа, 1983. – 96 с.

6. Звоницький Е.М., Шило В.В. Пришкільна ділянка. Практичні поради. / Е. М.Звоницький., В. В. Шило – Х.: Видавнича група «Основа»,2005

7. Кисельов Ф.С. Методика викладання природознавства в початкових класах. / Ф. С. Кисельов – К.: Вища школа, 1975. - 176 с.

8. <http://teacherjournal.com.ua/shkola/biologya/11253-ekskurs-v-shklnomu-kurs-bolog.html>.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

О.М. Мегем, М.Я. Михайленко

Глухів, Україна

У сучасному суспільстві життя й здоров'я людини визначаються як найвищі людські цінності. Вони є показником цивілізованості, що відбиває загальний рівень соціально-економічного розвитку суспільства, головним критерієм доцільності й ефективності всіх без винятку сфер державної діяльності. Основу культури цивілізації складають насамперед її уявлення про загальнопланетарну спільність людей, єдність людини, суспільства й природи, їхню духовно-фізичну гармонію. Цього можна досягти тільки за умови, що людина змінить ціннісне ставлення до самої себе й навколишнього світу.

У сучасному суспільстві на теоретичному рівні розробкою культури здоров'я займалися такі вчені: В. Горашук, Ю. Драгнев, В. Кириленко, В. Климова, Г. Кривошеєва та ін. [1; 2; 3; 4]. Праці зазначених вчених спрямовані на формування культури здоров'я особистості різних груп населення.

Мета статті полягає у виокремленні факторів та структурних компонентів формування культури здоров'я студентів педагогічного університету.

Уявлення про сутність культури – необхідна умова для глибокого розуміння фахівцем сутності культури здоров'я як одного з видів культури особистості і суспільства.

Культура досліджується з позиції філософії, історії, соціології, психології, педагогіки, валеології та інших наук, і кожна з них виходить з власних специфічних передумов і обґрунтувань.

Категорія «культура», що є одним з ключових понять сучасної суспільної думки, використовується у філософії, соціології, психології для позначення об'єктів і явищ, їх властивостей, а також абстрактних ідей, що втілюють у собі суспільні ідеали, позитивний досвід і виступають завдяки цьому як еталон належного.

У широкому сенсі слово культура – це все, що створено людиною і суспільством, всі процеси і результати їхньої духовної і матеріальної діяльності. Цей загальний процес і його результати знаходять специфічні форми вираження в конкретних сферах творчої діяльності людини: у духовному житті (література, всі види мистецтва, театр, музика тощо), в науці, політиці, військовій справі, освіті, у виробництві (промисловість, сільське господарство), в економіці, політиці, у прояві особистісних якостей людини (спілкування, поведінка, моральність), в любові (до Батьківщини, дітей, інвалідів, літніх людей, жінок).

Культуру можна визначити як створене людиною матеріальне і духовне середовище її проживання, спосіб перетворення його природних задатків і можливостей, умова розвитку творчих здібностей особистості та гуманізації суспільства.

На наш погляд, процес професійного становлення особистості повинен розглядатися як цілісний процес загальнокультурного та професійного розвитку фахівця. Останнім часом дослідники значну увагу приділяють розробці культурологічної спрямованості освіти.

Збереження і відтворення здоров'я перебувають у прямій залежності від рівня загальної культури та культури здоров'я.

Проаналізувавши поняття «здоров'я» з давньої історії і до сьогодення можна стверджувати, що вчені, медики та педагоги тривалий час не могли прийти до єдиної думки, щодо його визначення. Кожен під поняттям «здоров'я» розумів певну сферу людського життя: соціальну, духовну, психічну чи просто відсутність хвороб. Лише Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) приблизилась до ідеалу поняття «здоров'я». Вона визначила, що здоров'я – це динамічний стан цілковитого фізичного, психічного та соціального благополуччя людини, а не лише відсутність хвороб. Ми вважаємо, що визначення поняття «здоров'я», яке запропонувала ВООЗ є найбільш повним.

Отже, на нашу думку, культура здоров'я особистості – це інтегроване багаторівневе особистісне утворення, що є складовою загальної культури здоров'я, та характеризується емоційно-ціннісним ставленням людини до свого здоров'я, практичною реалізацією потреби вести здоровий спосіб життя, турбуватись про своє здоров'я та здоров'я оточуючих, набути у результаті виховання, освіти, самовиховання.

Ми вважаємо, що рівень культури здоров'я визначається знанням резервних можливостей організму (фізичних, психічних, духовних) і вмінням правильно використовувати їх.

Сутністю культури здоров'я є вміння управління людиною своїми життєвими силами, коли відсутня пряма ймовірність хвороби. Людина бореться не з хворобою, а займається таким регулюванням своїх психофізичних сил, які забезпечують їх самовідновлення. Культура здоров'я будується не на страху перед хворобою, а на позитивному переживанні того задоволення, яке людині дає здоровий організм.

Вищою цінністю культури здоров'я є активно працюючий організм, створений особистістю за допомогою спеціальних дій. Крім того, цінностями культури здоров'я є: активне, діяльне, тривале життя, можливість творчої діяльності, любов до навколишнього світу, що дозволяє в повній мірі реалізувати життєвий потенціал кожної людини.

Культура здоров'я включає в себе проблеми, пов'язані з розвитком людини, його діяльністю, процесами розвитку і становлення особистості, її фізичним, психічним і соціальним здоров'ям.

Основними суб'єктами формування культури здоров'я є сім'я, освітні установи, засоби масової інформації, мистецтво і література.

На основі визначення сутності культури здоров'я та елементів її формування можна розглянути і роль педагогічної освіти в системі формування культури здоров'я. Зміст професійної підготовки орієнтований на створення умов для формування світоглядних і методологічних позицій майбутнього вчителя, на становлення його компетентності в галузі професійної діяльності та особистісних установок, що дозволяють йому стати культурною і здоровою людиною, володіти професійною культурою і долучати підростаюче покоління до здорового способу життя.

В умовах сьогодення турбота про здоров'я студентів включає в себе профілактичну роботу (профілактику захворювань, психічних розладів і шкідливих звичок), статеве і фізичне виховання.

Ми вважаємо, якщо людина адекватно оцінює стан свого здоров'я, то сама цінність здоров'я повинна носити конкретний, а не абстрактний характер. У цій цінності потрібно представити той реально бажаний стан здоров'я, який створюється за допомогою культури.

Нами було проаналізовано роль різних факторів, що впливають на формування культури здоров'я. Ми виділили дві групи факторів: об'єктивні і суб'єктивні. До об'єктивних, в першу чергу, відносяться засоби масової інформації, сім'я, навчальний заклад, соціальне середовище, охорона здоров'я, природно-кліматичні умови і стан здоров'я людини. До суб'єктивних відноситься зміст орієнтації і установок на оволодіння культурою здоров'я, особистий досвід їх освоєння.

На основі аналізу літературних джерел ми виокремили структурні компоненти формування культури здоров'я особистості: змістовий, мотиваційний, діяльнісний.

Змістовний компонент, на нашу думку, являє собою усвідомлення сутності культури здоров'я, пізнання та засвоєння за весь період навчання певного обсягу знань, умінь і навичок з формування, збереження й зміцнення здоров'я на духовному, психічному та фізичному рівнях.

Мотиваційний компонент включає: розуміння особистістю здоров'я (в усій його повноті) як найвищої цінності; вироблення світоглядних позицій відповідно кращих ідеалів надбаних людством; свідоме прагнення до повноцінного щасливого життя; спрямованість особистості до культури здоров'я; бажання бути творцем свого сучасного й майбутнього; прагнення постійного вдосконалення, а також зростання в духовному, соціальному, психічному й фізичному рівнях.

Діяльнісний компонент характеризується виконанням та трансляцією ідей здорового способу життя у соціальному середовищі; засвоєнням особистістю на практиці оздоровчих технологій, спрямованих на всі аспекти здоров'я (духовний, психічний та фізичний); побудовою, виконанням та удосконаленням власної оздоровчої системи.

Висновки: на основі аналізу науково-педагогічної літератури уточнено поняття «культура здоров'я», виокремлено фактори та структурні компоненти, що впливають на формування культури здоров'я студентів. Вищезазначені теоретичні положення сприятимуть розробці ефективної моделі формування культури здоров'я студентів.

Література

1. Горашук В. П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика) : монография / В. П. Горашук. – Луганск : Альма-матер, 2003. – 376 с.
2. Кириленко С. В. Формування, збереження й зміцнення здоров'я підростаючого покоління як обов'язковий компонент системи національної освіти / С. В. Кириленко // Формування, збереження й зміцнення здоров'я підростаючого покоління як обов'язковий компонент системи національної освіти. –

К., 1997. – С. 6 – 13.

3. Кривошеєва Г. Л. Формування культури здоров'я студентів університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кривошеєва Галина Леонідівна. – Донецьк, 2001. – 228 с.

4. Скумин В. А. Культура здоровья – фундаментальная наука о человеке / В.А. Скумин. – Новочеркасск : ТЕРОС, 1995. – 132 с.

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ВІКОВА ФІЗІОЛОГІЯ І ВАЛЕОЛОГІЯ»

*О.М. Мегем, Л.М. Новик
Глухів, Україна*

У сучасному соціокультурному просторі особливої значущості набуває виховання відповідальної, ініціативної, творчої особистості. Успішна самореалізація молоді людини можлива тільки за наявності її особистої системи цінностей, яка має бути адекватною мінливим умовам сьогодення.

Особливу складність і суперечливість відзначається процес формування морально-ціннісних орієнтацій студентів [1, с. 56]. Це пояснюється тим, що в них розширюються ціннісні уявлення про світ та своє місце в ньому, розвиваються і диференціюються етичні інтереси, система уподобань щодо моральних норм і правил етичної поведінки. Натомість значна частина майбутніх учителів вирізняється неадекватними психогенними реакціями, дезактивними вчинками, некоординованими формами поведінки, що визначає необхідність вивчення феномену формування морально-ціннісних орієнтацій у межах відповідного вікового періоду. Актуальність формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів є важливим чинником їхнього духовного розвитку. У зв'язку з цим провідного значення у формуванні духовно-моральних цінностей набуває світогляд особистості, на основі якого формується система ціннісних орієнтацій. Фундаментальні духовні цінності людства – гуманізм, свобода, справедливість, національне примирення, збереження природи в сучасній системі навчання мають стати домінантою навчально-виховного процесу.

Проблема морально-ціннісних орієнтацій особистості відображена у філософській, соціально-психологічній, педагогічній та мистецтвознавчій літературі. Так, ціннісні орієнтації особистості аналізуються у взаємозв'язку з формуванням соціальної позиції особистості (Т. Мадьковська), вивчаються в контексті педагогічної діагностики (В. Петрушин), розглядаються у зв'язку з дослідженнями духовної культури, духовних потреб, інтересів, оцінок учнів і педагогів (Т. Баранова, В. Бутенко, В. Дзюба, Л. Коваль та ін.). Однак, у психолого-педагогічній літературі недостатньо висвітлено особливості формування морально-ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів.

Метою статті є теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування морально-ціннісних орієнтацій майбутніх вчителів у процесі вивчення курсу «Вікова фізіологія і валеологія».

Цінність – уявлення про те, що важливе для людини, колективу, суспільства в цілому, їх переконання і уявлення, виражені в поведінці. У вузькому значенні під цінністю розуміються вимоги, норми, що виступають у якості регулятора і цілі людських відносин і діяльності.

З поняттям «цінність» тісно пов'язане поняття «ціннісна орієнтація». Ціннісна орієнтація – це індивідуальне та групове ранжування цінностей, у якому одним надається перевага над іншими, що впливає на вибір цілей діяльності та засобів їх досягнення. Ціннісні орієнтації є найважливішим елементом свідомості особистості, у них переломлюються моральні, естетичні, правові, політичні, екологічні, економічні, світоглядні знання, уявлення і переконання.

Ціннісні орієнтації істотно впливають на сприйняття навколишнього середовища, ставлення до суспільства, соціальної групи, на уявлення людини про саму себе [2, с. 38].

Отже, морально-ціннісні орієнтації – це поняття, яке відображає позитивну або негативну значущість для особистості таких явищ соціальної дійсності, як моральні принципи, вимоги, норми і правила, які регулюють суспільну й особистісну діяльність людини, її поведінку з погляду відповідності мотивів і прагнень інтересам і потребам суспільства; це спрямованість особистості на засвоєння моральних цінностей суспільства, які регулюють поведінку людини в усіх сферах її суспільного життя й орієнтацію на них у процесі задоволення своїх потреб.

Ефективне формування морально-ціннісних орієнтацій у майбутніх вчителів у процесі вивчення курсу «Вікова фізіологія і валеологія» можливе лише за наявності певного комплексу педагогічних умов. З позицій педагогіки умови визначаємо як сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на вирішення поставлених у дослідженні завдань. У нашому дослідженні ми спираємося на необхідності критичного підходу до вибору умов ефективного формування морально-ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів для того, щоб уникнути підбору зайвої кількості другорядних, неважливих для нашого дослідження умов. У зв'язку з цим визначаємо необхідні та достатні педагогічні умови ефективного формування досліджуваного явища.